

Теоретичні засади професійної готовності до педагогічної діяльності майбутніх фахівців з адаптивного фізичного виховання

Луцький інститут розвитку людини Університету "Україна" (м. Луцьк)

Постановка проблеми й аналіз останніх досліджень і публікацій. Вихідні концентральні ідеї сучасної стратегії реформування освіти в Україні відображено в основних нормативно-правових документах ("Національна доктрина розвитку освіти України у XXI столітті"), Законах України ("Про освіту", "Про вищу освіту"). Перспектива входження України в європейський освітній простір спрямовує модернізацію системи вищої освіти у всіх напрямках болонського процесу ("Болонська декларація", 1999) на підвищення якості освітніх послуг, оновлення змісту і форм організації навчально-виховного процесу. Реалізація стратегічних завдань до професійної підготовки майбутніх фахівців вимагає нових підходів щодо переходу кількісних показників її рівня в якісні.

В енциклопедії професійної освіти поняття "професійна підготовка" визначається як сукупність спеціальних знань, умінь і навичок, якостей трудового досвіду й норм поведінки, що забезпечує можливість успішної роботи з певної професії. Залежно від рівня кваліфікації та складності освоєної професії, підготовка фахівця включає вищу, середню спеціальну або нижчу (професійно-технічну) освіту.

У "Великому тлумачному словнику української мови" поняття "підготовка" визначається як запас знань, навичок, досвіду, набутого у процесі навчання, а також практичної діяльності.

Сучасні науковці розглядають професійну готовність майбутнього фахівця з позиції суб'єкта пізнавальної та навчально-професійної діяльності, здатного цілеспрямовано регулювати власні дії.

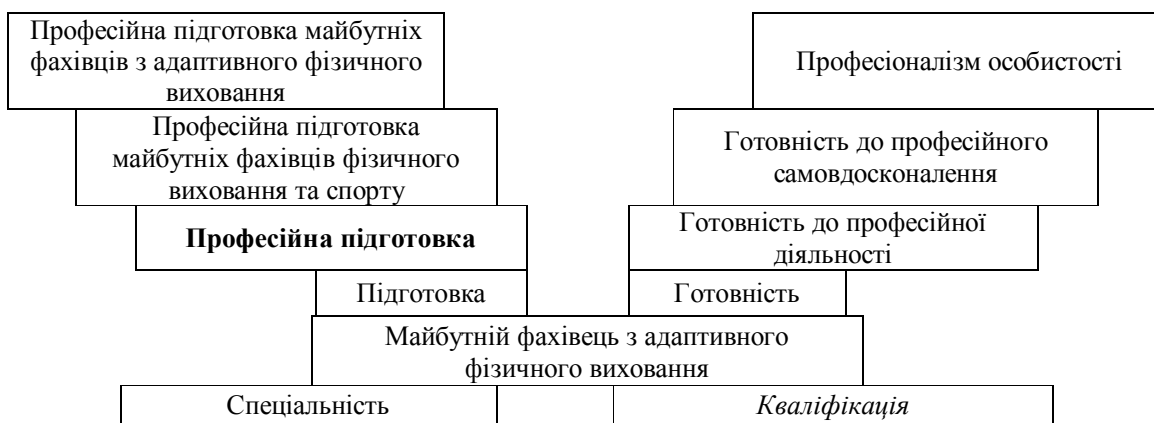

Рис. 1. Поняття, які характеризують професійний складник підготовки майбутніх фахівців з адаптивного фізичного виховання

Так, І. Д. Бех зазначає, що сам термін "професія" пов'язаний із набуттям особливих знань і вмінь, котрі визнані суспільством і забезпечують прийняття ним особистості як такої, котра володіє певною, особливою, потрібною іншим діяльністю [1, 157]. Така діяльність виокремлюється суспільством й оцінюється ним. Автор вказує, що одночасно професія вивисує особистість із-поміж інших, робить її потрібною людям, стає важливою умовою та основою самовизначення. Умовою і засобом реалізації професії виступає людина-професіонал, в особистості якої, з одного боку, втілюється те спільне, що характерне для будь-якого працівника, який зайнятий цим видом праці, з іншого – індивідуальне, привнесене ним самим у кожний конкретний акт, кожний аспект професійної діяльності.

Метою нашого дослідження є розкриття сутності поняття, які характеризують професійний складник підготовки майбутніх фахівців з адаптивного фізичного виховання.

Завдання нашого дослідження полягають, передусім, у з'ясуванні сутності таких дефініцій, як *підготовка, професійна підготовка, кваліфікація, готовність, готовність до професійної діяльності, професіоналізм особистості.*

Аналіз літератури свідчить про те, що поняття “професійна освіта” визначається по-різному. Його тлумачать як підготовку в закладах освіти спеціалістів різних рівнів кваліфікації для трудової діяльності в одній із галузей народного господарства, науки, культури; невід’ємний складник єдиної системи народної освіти (С. У. Гончаренко) [2, 274–275]; процес (або) результат професійного становлення особистості, який супроводжується оволодінням заздалегідь установленими знаннями, уміннями й навичками з конкретних професій і спеціальностей.

Л. П. Сущенко визначає поняття “професійна підготовка майбутніх фахівців фізичного виховання та спорту” як процес, який характеризує технологічно обґрунтовані засади вищих навчальних закладів країни надати особистості такого рівня професіоналізму, завдяки якому вона стане конкурентоспроможною на ринках праці, буде самостійно організовувати фізичне виховання різних верств населення регіону й успішно працювати в усіх ланках спортивного руху [6].

На основі теоретичного аналізу літератури (Н. В. Астафьев, Т. П. Бегідова, Л. В. Богданова, С. П. Євсєєв, Л. М. Кулікова, Н. Л. Литош, Н. В. Луткова, Л. М. Мелентьева, І. І. Олейникова, Л. П. Сущенко, Р. В. Чудна) під професійною підготовкою майбутніх фахівців з адаптивного фізичного виховання ми розуміємо процес, який здійснюється у вищих навчальних закладах із метою підготовки кваліфікованого фахівця відповідного рівня й профілю, конкурентоспроможного на ринку праці, компетентного, спроможного використовувати засоби адаптивної фізичної культури, готового до постійного професійного росту та соціальної професійної мобільності.

В. А. Магін визначає поняття “фахівець” як компетентного працівника, який володіє необхідними для якісної й продуктивної праці знаннями, якостями, досвідом й індивідуальним стилем діяльності. А. Г. Портнова та О. Л. Холодцева визначають поняття “фахівець” як підготовлену людину, котра володіє певними професійними знаннями, уміннями, навичками й особистісними рисами, необхідними для виконання професійної діяльності, котра самостійно виробляє засіб досягнення поставленої мети, результат якої відповідає задуму (установленому нормативу).

Фахівець сьогодні – це людина із широкими загальними й спеціальними знаннями, здатна швидко реагувати на зміни в техніці й науці, які відповідають вимогам нових технологій, а отже неминуче будуть упроваджуватися; йому потрібні базові знання, проблемне, аналітичне мислення, соціально-психологічна компетентність та інтелектуальна культура.

Кваліфікація, як зазначає І. А. Зязюн, формально зумовлюється типом одержаної освіти й документами, що дають право на роботу зі спеціальності, а також основи для присвоєння висхідного тарифного розряду [3]. Кваліфікаційна характеристика спеціаліста так чи інакше пов’язана з рівнем його освіченості й формує деякі кваліфікаційні очікування, у тому числі й із приводу технологічної готовності до виконання певних функцій [3].

Майбутній фахівець з адаптивного фізичного виховання розглядається нами як особистість, яка у навчально-виховному процесі вищого навчального закладу здобуває кваліфікацію, розвиває креативне мислення, творчо осмислює й оволодіває технологіями адаптивного фізичного виховання.

Розглядаючи професійну підготовку майбутнього фахівця з адаптивного фізичного виховання як різнобічний і динамічний процес, вважаємо за доцільне виділити одиницю аналізу, якою є поняття “готовність до професійної діяльності”.

У загальному значенні “готовність” – це, по-перше, схильність до чого-небудь, бажання зробити що-небудь; по-друге, стан, при якому все зроблено для чого-небудь.

У психолого-педагогічній літературі поняття “готовність” має ряд інтерпретацій у зв’язку з різними проблемами досліджень і визначається як психологічна установка (Д. Н. Узнадзе) [7]; наявність здібностей, здатність людини ставити мету, вибирати способи її досягнення (С. Л. Рубинштейн) [5].

Поняття “готовність” тлумачать як настрої особистості на певну поведінку, установка на активні й доцільні дії, пристосування особистості для успішних дій, що обумовлена мотивами й психічними особливостями особистості; придатність до діяльності, яка виражається в активному позитивному ставленні до неї, схильності займатися нею, що переходить на високому рівні розвитку в особливу захопленість (В. А. Крутецький) [4].

Теоретичний аналіз наукової літератури засвідчив, що поняття “готовність” розглядається як професійна готовність до педагогічної діяльності (В. О. Сластьонін, О. Г. Мороз); професійно-естетична готовність (М. В. Веселовська, Т. О. Зотєєва, Н. М. Конишева); психологічна готовність (В. О. Моляко); морально-психологічна готовність (Л. В. Кондрашова) та готовність до інших видів діяльності у процесі професійної підготовки.

Аналіз психолого-педагогічної літератури свідчить, що поняття “готовність до професійної діяльності” тлумачиться по-різному. Його визначають як здатність до пізнання індивідуальних особливостей (образ “Я”), аналізу професій та ухвалення рішення на основі зіставлення цих двох видів знань, тобто здатність до свідомого оволодіння професією.

Аналіз психолого-педагогічних досліджень дав змогу визначити структуру готовності до професійної діяльності, що складається із взаємозалежних елементів: усвідомлення своїх потреб, цілей, рішення яких приводить до задоволення потреби; осмислення й оцінювання умов, у яких буде протікати професійна діяльність; визначення на основі досвіду найбільш імовірних способів вирішення професійних завдань; прогнозування появи інтелектуальних, емоційних, мотиваційних і вольових процесів; оцінювання співвідношення можливостей; мобілізація сил відповідно до умов і завдань.

Таким чином, готовність до професійної діяльності має складну структуру, будучи вираженням сукупності інтелектуальних, емоційних, мотиваційних та вольових сторін особистості в їхньому співвідношенні із зовнішніми умовами й майбутніми завданнями. Людина настроюється на здійснення дій, необхідних для досягнення поставленої мети, підготовлює базу успішного виконання професійного завдання: поповнює неолік інформації, проводить вправи, тренування; виробляє план можливих дій. Під час практичної діяльності прояв і зміна готовності визначається насамперед домінуючим мотивом, що забезпечує необхідну тривалість та спрямованість особистості.

Отже, під готовністю до професійної діяльності майбутнього фахівця з адаптивного фізичного виховання ми розуміємо інтегральне утворення, що включає в себе професійно значимі риси особистості, стійкі мотиви до майбутньої діяльності з інвалідами, сукупність професійно орієнтованих знань, умінь і навичок, а також досвід їхнього застосування з метою підвищення функціональних можливостей інвалідів засобами адаптивної фізичної культури.

Висновки. На основі теоретичного аналізу психолого-педагогічної літератури з'ясовано сутність дефініції щодо професійного складника підготовки майбутніх фахівців з адаптивного фізичного виховання, до яких віднесено такі поняття, як: *підготовка, професійна підготовка, професійна підготовка майбутніх фахівців фізичного виховання та спорту, професійна підготовка майбутніх фахівців з адаптивного фізичного виховання, спеціальність, кваліфікація, готовність, готовність до професійної діяльності, готовність до професійного самовдосконалення, професіоналізм особистості*. Уведено в науковий обіг такі поняття, як: *професійна підготовка майбутніх фахівців з адаптивного фізичного виховання, майбутній фахівець з адаптивного фізичного виховання, готовність до професійної діяльності майбутнього фахівця з адаптивного фізичного виховання, підготовленість до професійної діяльності майбутнього фахівця з адаптивного фізичного виховання*.

Література

1. Бех І. Д. Виховання особистості: У 2-х кн.– Кн. 1: Особистісно-орієнтований підхід: теоретико-технологічні засади.– К.: Либідь, 2003.– 280 с.
2. Гончаренко С. У. український педагогічний словник.– К.: Либідь, 1987.– 376 с.
3. Зязюн І. А. Філософія свідомого і несвідомого у професійній освіті / Психолого-педагогічні проблеми професійної освіти: Наук.-метод. зб. / Ред. кол.: І. А. Зязюн та ін.– К., 1994.– 384 с.
4. Крутецкий В. А. Психология обучения и воспитания школьников.– М.: Просвещение, 1976.– 303 с.
5. Рубинштэйн С. Л. Проблемы общей психологии.– М.: Педагогика, 1976.– 416 с.
6. Сущенко Л. П. Професійна підготовка майбутніх фахівців фізичного виховання та спорту (теоретико-методологічний аспект): Монографія.– Запоріжжя: Запоріж. держ. ун-т, 2003.– 442 с.
7. Узнадзе Д. Н. Экспериментальные основы психологии.– Тбилиси: Изд-во АПН Груз. ССР, 1961.– 240 с.

Анотації

У статті подано характеристику основних понять дослідження, а саме дефініції щодо професійного складника підготовки майбутніх фахівців з адаптивного фізичного виховання.

Ключові слова: *професійна підготовка, готовність, професіоналізм особистості, кваліфікація.*

В статті подаються характеристики основних понять дослідження, а саме дефініції стосовно професійної складової підготовки майбутніх фахівців з адаптивного фізичного виховання.

Ключевые слова: *профессиональная подготовка, готовность, профессионализм личности, квалификация.*

The characteristics of main research conceptions, namely definitions concerning professional training component of future experts of adaptive physical training, is given in the article.

Key words: *professional training, readiness, person's professionalism, qualification.*